

משנה ז'

משנה זו מפרטת אפנים שבהם אפשר לקנות פרות ולשלם עליהם מראש.

ביאור

בבא מציעא פרק ה' ז' ■

במשנה א' נתבאר שחז"ל אסרו "פסיקה על פרות" - מקח של פרות באפן שמועד אספקת הפרות מאחר ואלו הקונה משלם מיד את מחיר הפרות,

1 אין פוסקין על הפרות עד שיצא השער. יצא השער, פוסקין, ואף על פי שאין לזה יש לזה.

על פי השער הנוכחי, לפי שאפשר שמחיר הפרות יעלה והמוכר שייספקם לפי השער הזול שסכם עושה כן לטובת הלוקח מפני שהקדים לו את התשלום ויש בדבר מעין רבית. המשנה מפרטת מתי יש אסור בדבר.

בתקופת המשנה היה מקבל שבתחלת עונת מכירת היבולים, כשעדיין לא היתה כמות גדולה של פרות, לא נמכר היבול אלא בשוקים של עירות קטנות בלא שער קבוע; ורק כשהפרות היו בשפע, הם נמכרו בשוקים של עירות גדולות והתפרסם להם שער מחירים יציב.

1 כל עוד לא התפרסם שער לפרות, אין משלמים כסף מראש על פרות שאינם ברשות המוכר מתוך סכום שיתן לו במשך העונה את הכמות שסכמה, משום חשש רבית.

אך משהתפרסמו שערי המחירים מתר לנהג כך, פי כאמור, ממועד זה הפרות מצויים בשפע ואפלו אין פרות ביד המוכר, הוא יכול להשיגם בנקל בכסף שקבל מן הקונה, ודי בכך כדי שהמקח יחשב כחל מיד; לפיכך אם הוקירו הפרות, ברשות הלוקח הוקירו^א.

כ"ב
בטבתיום ד'
פר'
וארא

(סנהדרין לו)

היום נלמד:

משנה

בבא מציעא
פרק ה' משנה ז'

גמרא

מדרש תנחומא,
פרשת וארא,
סימן י"ד

תוכנה מרגשת

פרשים נגד
טנקים

לך ולמשפחה

מסכת סנהדרין
דף ל"ו

זוהר

האוינו רצד:

הלכה

שליח ציבור
הלכה ל-ל"ב

מקורות והערות

א. לפירוש נוסף עיין תוספות יום טוב, ד"ה יצא.

המשנה מפרטת אפן שבו מתר אף בשעה שעדין לא יצא השער, לשלם על כמות מסכמת של פרות שתמסר ליד הקונה במשך העונה. התר זה מבסס על מה שנתבאר במשנה א' שאם יש פרות ביד המוכר, אין כל אסור במקח זה אף על פי שבפעל הוא מספק את הפרות לאחר זמן, מפני שהמקח נחשב כאלו נתקיים כבר עתה והפרות הוקירו ברשות הלוקח ואין כאן כל רבית.

² אם היה המוכר ראשון לקצר את יבולו, מתר לפסק עמו על הגדיש במחיר של תבואה שנגמרה

מלאכתה ולפי השער הנוכחי³, שמאחר שכבר קצר את התבואה הרי הוא נחשב כמי שיש תבואה בידו.

בדרך זו מתר לפסק על יין ואפלו אין ביד המוכר אלא עביט של ענבים - כלי גדול וענבים מנחים בו לפני דריכתם, כדי שיתרכבו לקראת יצור היין, כי די בכך להחשיבו כאלו יש בידו יין לענן זה. ומת' לפסק על שמן, אפלו אין ביד המוכר אלא מעטן של זיתים - כלי זיתים מנחים בו לפני עצירתם, כדי שיתרכבו לקראת יצור השמן. ומת' לפסק על כלי חרס אפלו אין ביד היוצר אלא ביצי יוצר - חמר גלם שעבר תהליך ראשון של עבוד לקראת יצור הכלים. ומת' לפסק על סיד מעת שהכנס חמר הגלם לכבשן - היו מכניסים אבני סיד לכבשן ולאחר השרפה ריסקו ולשון במים לכדי סיד.

³ מת' לפסק על זבל לזבול שדות, כל ימות השנה, ואף על פי שאין ברשות המוכר זבל, מפני שהזבל מצוי לקנות תמיד, ויש להתיר זאת כפי שהתרה פסיקה על פרות בשיצא השער, כפי שנתבאר בתחלת המשנה.

מקורות והערות

השער ואינו מותר אלא כאן) אולם דעת בעלי התוספות (דף סג, ב, ד"ה מהו) שלא הותר אלא למכור כפי השער.

ב. לדעת רש"י (דף עב, ב, ד"ה פוסק עמו) מותר לו אפילו להזיל מן השער הנוכחי (דבר האסור באופן שיצא

רבי יוסי אומר, אין פוסקין על הזבל אלא אם פן היתה לו זבל באשפה. וחכמים מתירין. ⁴ ופוסק עמו בשער הגבוה. רבי יהודה אומר, אף על פי שלא פסק עמו בשער הגבוה, יכול לומר, תן לי כזה, או תן לי מעותי:

רבי יוסי חולק ואומר: אין פוסקים על הזבל אלא אם פן יש למוכר זבל באשפתו. "וחכמים מתירים". הגמרא מבארת שרק בימות החמה מתירים חכמים לפסק בשאין בידו זבל, לפי שאז הזבל מצוי ביותר, אף לא בימות הגשמים, בשזהזבל אינו מצוי כל כך. ואף רבי יוסי סובר מעקר הדין בחכמים, אף נקט שיש לגזור לאסור בימות החמה שמא יבואו להתיר לעשות כן גם בימות הגשמים.

המשנה שבה לפרט בנושא התר פסיקה על פרות לאחר שיצא השער.

⁴ הקונה רשאי להוסיף ולהתנות עם המוכר, שאם בעת אספקת הפרות יזול השער, יספק לו כמות פרות גדולה יותר - "בשער הגבוה", כלומר, בשער שכמות פרותיו גבוהה. אין בדבר משום אסור רבית, כי ההסכם ביניהם מתפרש שאם לבסוף יזול השער יתברר שהמקח הראשון בטל ולא היו המעות אלא כפקדון ביד המוכר, ומעתה זכותו של הלוקח לבצע מקח חדש על פי השער הנוכחי.

רבי יהודה אומר: אפילו לא אמר כך במפרש, רשאי לומר למוכר תן לי פרות לפי השער הנוכחי או החזר לי מעותי; הואיל וסכם שאספקת הפרות תהיה בעתיד, מן הסתם על דעת כן הסכימו.

בפרק הקודם נתבאר שמכירה שבצעה בתשלום כסף בלבד מגבלת בתקופה ושני הצדדים יכולים לחזור בהם, אלא שעל החוזר בו ואינו עומד בדבריו מטלת קללת "מי שפרע". כונת רבי יהודה היא, שמאחר שהסכימו שאם יזולו הפרות, יספקם המוכר לפי השער הזול, אם הלה מסרב, יש לקונה עלה מספקת לחזור בו ולדרש את מעותיו, ואינו בכלל קללת "מי שפרע".

קח עֲצִירָה מֵהַמְרוֹץ וּבְדַק אֶת הַמִּסְלוֹךְ

הַרְגֵל פְּשוט שְׁאֵנִים מְאֻמָּצִים לְעֲצָמָם, חוֹסֵף מֵהֶם הִרְבָּה עֲצָב, כָּאֵב וַיֵּאוֹשׁ, וּמוֹבִיל אוֹתָם אֶל הַהֲצֻלָּחָה.

ביאור

מדרש תנחומא, פרשת וארא, סימן י"ד

במאמר הקודם עסקנו בפרעה העקשן, שלבו האטום לא אפשר לו להבין שמדבר כאן בעם מסכן, שבסך הכל רוצה לחיות בשלום. בקשות השחרור שלו נתפסו בעיניו כמתריסות, מחצפות ופוגעות, ותגובתו הייתה בהתאם - עקשנות שהובילה לסוף המר והנזר, שלו ושל המעצמה שבראשה עמד.

במאמר הנוכחי נברר, אחרי שהתחיליך התחיל להתגלגל, איך משתחררים ממנו ויוצאים בחזרה לחיים. איזה הרגל, אלו היה פרעה מאמץ, היה יכול למנע את הגיהנם שהמיט על עצמו.

המכות שהביא ה' על המצרים נועדו לפקח את עיניהם, שבינו בצורה הפשוטה ביותר, שכל מה שהם האמינו שקיים באילילים הוא

לְמָה הִבִּיא עֲלֵיהֶן
מִכַּת דָּם תִּחְלָה? שְׁהִיו
פְּרַעַה וְהַמְצָרִים עוֹבְדִים
לַיָּאוֹר. אָמַר ה' לְמֹשֶׁה:
לֵךְ וְהַבֵּה אֶת אֱלֹהֵיהֶן
לְפָנֵיהֶן... בְּכָל מְקוֹם
שְׁהִיו הַמִּיִּם - נַעֲשִׂין
דָּם... אֲפֹלוּ מַה שְׁהִיָּה
בְּקִיתוֹן - נַעֲשֶׂה דָם,
וְאֲפֹלוּ מַה שְׁהִיָּה הַמְצָרִי
רוֹקֵק מִתּוֹךְ פִּיו - נַעֲשֶׂה
דָּם.

הבליים; יש אלקים אחד, והוא שולט בכל.

מכת דם הייתה דגמה מוחשית לכך. מדוע פתח ה' את סדרת עשר המכות במכת דם? כי פרעה והמצרים האלילו את היאור ועבדו לו כאלהים. אמר ה' למשה: לך והפך את היאור לדם. בכל מקום נהפכו המים לדם, אפלו מים שבכוסות, ואפלו רק שירק מצרי הפך לדם! בן אדם נורמטיבי היה מתהפך ברגע, מפנים: יש אלקים, והוא אומר לשחרר, ובכן - שחרר! אבל פרעה נותר עקשן. הוא לא קלט את התפנית בעלילה.

בדיקה משעשעת ממחישה באפן קיצוני אדם שאינו מבין את

ביאור

הסיטואציה שבה הוא נמצא: שנים נכנסו לחדר מיון בבִּהִילוֹת. אָחַד מתרחק ועיניו מתגלגלות, והשני סוחב אותו על הגב, ומניח אותו על מטה. רופאים התקהלו, יש להציל את חייו בדחיפות, לפני שיהיה מאוחר. רופא אחד אבחן מטבע שנתקע בגרון וחסם את דרכי הנשימה, והרופא השני שאל בינתים את מי שהביא אותו: "איך אתה קשור לענני?" הוא ענה מיד: "המטבע שלי"...

זה אכן נכון, אבל דברים השתנו מאז שהמטבע היתה שלך, כעת אתה מציל חיים, זה מה שעושה אותך קשור לעסק! למה הוא מתג את עצמו כבעליה של המטבע?

מפני שהוא לא עשה ריסטרט, אתחול מערכות. אדם המאמץ לעצמו הרגל לבדק מדי פעם מה מצבו הנוכחי, יודע להשיל את ההנחה הקודמת וללבש את המעמד החדש והמעדכן. פרעה טעה כשסרב לשחרר את בני ישראל. מתר לטעות, זה אנושי. אבל אם פרעה היה מאמץ לעצמו את ההרגל לבדק מדי פעם: מה המקום הנוכחי שלי, היכן אני נמצא, האם כאן רציתי להיות כשיצאתי לדרך, האם אני צועד במסלול המוביל אל המטרות שהצבתי לעצמי - היה לו הרבה יותר קל לשנות מסלול, ולהבין שכעת הוא לא בפוריצייה של "המטבע שלי" - לא רוצה לשחרר את בני ישראל. המציאות השתנתה, וכעת הוא בהחלטותיו יקבע אם הוא ועמו יחוו בעתיד שגשוג ופריחה, או מות ושיקעה.

באמוץ ההרגל הפשוט הזה, פרעה היה יכל לשנות את ההיסטוריה. העצירה מדי פעם לבדק היכן אתה נמצא, והאם הכוון שהיה נכון עד עכשיו עדין נכון במציאות המשתנה, תחסך ממך מאמץ מיותר ותעניק לך יותר הודמניות לאשר ולהצלחה.

גמרא
כ"ב בסבת

פרשים נגד טנקים

תובנה מרגשת

סרטון יומי שיאיר לכם את היום

מסכת סנהדרין ■ דף ל"ו

תּוֹרָה וְגְדוּלָה

הָיוּ רַק שְׁלוֹשָׁה אַנְשִׁים שְׁזָכוּ גַם לְהִיּוֹת גְּדוּלֵי הַדּוֹר בְּתוֹרָה, וְגַם מִנְהִיגֵי הַדּוֹר, וְהֵם: מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא וְרַב אֲשִׁי.

גַּם דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וְחִזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ הָיוּ בְּחֶלֶק מְשֻׁנָּתֵיהֶם גְּדוּלֵי הַדּוֹר בְּתוֹרָה, אֲךָ מֵאַחַר שֶׁבְּחֶלֶק מִיָּמֵי חַיֵּיהֶם הָיוּ אַחֲרִים גְּדוּלִים מֵהֶם בְּתוֹרָה, לֹא מָנּוּ אוֹתָם, אֶלֶּא אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא וְרַב אֲשִׁי.

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לִיָּמָד אֶת הַתּוֹרָה וְהוּא כָּתַב אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּכַתָּב, רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא סִידֵר אֶת הַמְּשֻׁנָּה, וְרַב אֲשִׁי סִידֵר אֶת הַתְּלֻמוֹד הַבְּבִלִי.

ערוץ היוטיוב של 'תלמוד ישראלי'

מה לומדים מתולעת?

האזינו רצד:

תרגום

וְלָכֵן, כָּל תְּפִלָּה
וּבִקְשָׁה שְׂרוּצָה אָדָם
מֵהַקֶּבֶ"ה - צָרִיךְ
לִזְמַר הַמְּלִים בְּפִיו
וּשְׁפָתָיו, שְׂאֵם לֹא
הוֹצִיאָם בְּפִה - אֵין
תְּפִלְתּוֹ תְּפִלָּה, וְלֹא
בִקְשָׁתוֹ בִקְשָׁה.

וּבְגִין כֵּן, כָּל צְלוֹתָא וּבְעוֹתָא דְבְעִי
בְּרֵשׁ מִקְמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא -
בְּעִי לְאַפְקָא מְלִין בְּשִׁפּוּתֵיהּ, דְּאִי
לֹא אִפִּיק לֹזַן - לֹא צְלוֹתֵיהּ
צְלוֹתָא, וְלֹא בְּעוֹתֵיהּ בְּעוֹתָא.

זוהר
כ"ב בסבת

כתב רבי צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק, בראשית, פרשת ויגש, אות י'): בתיב (ישעיה מא, יד) "אל תיראי תולעת יעקב", ואמרו (תנחומא, בשלח ט, ושוחר טוב, תהלים כב): מה תולעת אין כחה אלא בפה, כן יעקב אין כחו אלא בפה. כי התולעת משחיתה בפיה כל הפרות, וכל הארזים אף החזקים שבגולם מכה בפיה, כן יעקב בקול תורה ותפלה מכרית כל הרשעים. והרחיבו חז"ל בכמה מקומות על כחו העצום של הדבור. בספר בראשית (בראשית ב, ז) נאמר "ויהי האדם לנפש חייה" ותרגם התרגום 'לרוח ממללא'. כלומר, כח הדבור שהוא הרוח שהאדם מוציא בפיו וחותף הדבור ומדבר, בזה מתבטא האדם. וכן הרמב"ם פרש, שהמעלה היתרה באדם משאר בעלי חיים היא הדעה והדבור שנתן לו. וכן ברורה אשתו של רבי מאיר הוכיחה את התלמיד שלמד בשקט ללא הוצאה בפה, כמספר בגמרא (ערובין נד), ואף הורה שמואל לרב יהודה: פתח פיך וקרא, פתח פיך ושנה, כדי שתתקנים התורה בך ותאריך ימים. ומהו סוד כח הדבור שגם היהיר פאן מחיב להתפלל בפיו ולא רק בלב? הסוד הוא שהדבור הוא הוצאה מן הכח אל הפעל של המחשבה, וצריך האדם בעולם הזה עולם העשייה להוריד את השפע עד למטה למציאות הממשית ולא רק להשאיר את הדברים במחשבה ובלב. ולכן השלב של הורדת השפע נוצרת בדבור שהוא כבר מעשה של עקימת שפתיים והוצאת הרוח מהפה אל החוץ, על כן ישנה חשיבות להקפיד על הדבור, כי הוא השלב הראשון של ההוצאה מן הכח אל הפעל עד ההוצאה השלמה של המעשה בגוף ממש.

ל. משיב הרוח ומוריד הגשם

על כן, שליח-צבור שטעה בחזרת התפלה והזכיר בימות הקיץ 'משיב הרוח ומוריד הגשם', דינו כדין היחיד שטעה בזה. ובאפן שהיחיד חוזר לתחלת התפלה, כגון, שהזכיר 'מוריד הגשם' בימות הקיץ, וכבר חתם את ברכת 'מחיה המתים', גם שליח הצבור שטעה בכך צריך לחזור ולהתחיל את חזרת התפלה בקול רם, שנ"ת⁷⁷.

לא. ותן טל ומטר

וכן שליח-צבור שטעה בימות הגשמים ולא שאל 'ותן טל ומטר' בברכת השנים, אם נזכר קדם ברכת 'שומע תפלה', ימתין עד שיגיע לברכת 'שומע תפלה' ויזכיר בה 'ותן טל ומטר'. אולם אם לא נזכר עד לאחר ברכת 'שומע תפלה', אם לא עקר רגליו, חוזר לברכת השנים, ואם עקר רגליו, חוזר לראש התפלה⁷⁸.

לב. שליח-צבור ששכח 'יעלה ויבוא'

שליח-צבור שטעה בחזרת התפלה בתפלת שחרית של ראש חודש או בתפלת שחרית של חל המועד, ושכח לומר 'יעלה ויבוא' בברכת 'רצה', אם כבר סיים את חזרת התפלה, אין מחזירים אותו מפני טרח הצבור, וסומך על תפלת מוסף שעומד להתפלל לאחר מכן בסמוך, שמזכיר בה את ענין ראש חודש או את ענין המועד, שההזכרה בתפלת מוסף עולה לו לכאן ולכאן - לתפלת שחרית ולתפלת מוסף⁷⁹.

אמנם, אם עדין לא סיים את תפלת החזרה בקול רם, חוזר לברכת 'רצה' ומזכיר 'יעלה ויבוא' ומסיים את תפלת החזרה, שבאפן זה שאינו חוזר על כל תפלת החזרה, אין טרח לצבור כל כך⁸⁰.

מקורות והערות

77. ס' קי"ז סעי' ג' ובה"ל שם ד"ה חוץ משחרית של ראש חודש ובכף החיים אות כ"א.

77. על פי הנ"ל

80. שם בשו"ע ובשו"ע הרב שם סעי' ג'.

78. ס' קי"ז סעי' ה'.